

เข็มทิศ การศึกษา สู่อาเซียน

EDUCATION COMPASS TO ASEAN

พลังทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการรวมตัวกันของสมาชิกในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จะทำให้คนไทยที่เคยมีกัน 60 ล้านคน จะสามารถเพิ่มอำนาจต่อรองให้กับกลุ่มชาวอาเซียนที่กลายเป็นมีประชากรรวมประมาณ 600 ล้านคน ซึ่งเมื่อเทียบกับ 2 ประเทศที่มีประชากรมากที่สุดในโลก คือ จีน และอินเดีย คิดเป็นสัดส่วนถึงเกือบครึ่งของประชากรในประเทศจีน หรือครึ่งหนึ่งของประชากรในประเทศอินเดีย ได้จริงหรือ ภาคการศึกษาจะมีบทบาทเพียงไร และจะสร้างประชาคมอาเซียนให้มีความแข็งแกร่งได้อย่างไร

พัฒนาการของอาเซียน

นับตั้งแต่มีการลงนามใน “ปฏิญญากรุงเทพ” เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 2510 สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือ “อาเซียน” ก็ได้กำเนิดขึ้นมา ประเทศสมาชิกในยุคแรกเริ่มประกอบไปด้วย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย สิงคโปร์ และไทย โดยมีแนวความคิดที่จะร่วมมือกันทางด้านการเมือง ความมั่นคง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม เพื่อสร้างความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในภูมิภาคแห่งนี้

ต่อมาในปี 2535 สมัยนายอานันท์ ปันยารชุน เป็นนายกรัฐมนตรี ได้เสนอแนวคิดต่อผู้นำอาเซียนในสมัยนั้น เกี่ยวกับเขตการค้าเสรีอาเซียน ซึ่งเป็นความพยายามที่จะเจรจาเพื่อลดภาษี เปิดตลาด และส่งเสริมการค้าระหว่างกัน รวมทั้งพยายามที่จะให้มีการลงทุนข้ามประเทศในกลุ่มอาเซียนกันเอง

การก้าวเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ที่มีมหาอำนาจใหม่คือจีนและอินเดีย ตลอดจนการเผชิญกับภัยคุกคามในรูปแบบใหม่ เช่น โรคระบาด การก่อการร้าย การค้ามนุษย์ สิ่งแวดล้อมภัยพิบัติและอื่น ๆ ทำให้ผู้นำของกลุ่มอาเซียนต้องพยายามมองหาประสิทธิภาพจากการมีส่วนร่วมของประชาชนมากขึ้น เพื่อสร้างโอกาสเพิ่มความสามารถในการแข่งขันและอำนาจต่อรอง

ในโอกาสครบรอบ 30 ปีของการก่อตั้งอาเซียนในปี พ.ศ. 2540 ผู้นำของประเทศสมาชิกอาเซียนได้รับรอง “วิสัยทัศน์อาเซียน 2020” (ASEAN Vision 2020) โดยเห็นพ้องกันในวิสัยทัศน์ร่วมของอาเซียนในอันที่จะปีนวงสมานฉันท์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่มีการปฏิสัมพันธ์กับภายนอก มีการใช้ชีวิตในสภาพที่มีสันติภาพและความเจริญรุ่งเรือง เป็นหุ้นส่วนในการพัฒนาที่มีพลวัต และเป็นประชาคมที่มีความเอื้ออาทรระหว่างกัน

ปี 2546 ผู้นำอาเซียนได้เห็นพ้องกันที่จะจัดตั้งประชาคมอาเซียนประกอบด้วย 3 เสาหลัก อันได้แก่ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Political-Security Community – ASC) ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community – AEC) และประชาคมสังคม – วัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community – ASCC) ภายในปี 2563 และต่อมาในการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 12 ที่เมืองเซบู ฟิลิปปินส์ ผู้นำประเทศอาเซียนตกลงที่จะเร่งรัดกระบวนการสร้างประชาคมอาเซียนที่สมบูรณ์ให้แล้วเสร็จภายในปี 2558 เพื่อให้ประชาคมอาเซียนที่ได้เกิดมาตั้งแต่เมื่อ 45 ปีก่อนปรากฏผลให้เห็นเป็นรูปธรรมที่มีความจริงจิ่งขึ้น และมีบทบาทที่เข้มแข็งในเวทีโลกที่เต็มไปด้วยโอกาส

ในบรรดาเสาหลักทั้ง 3 ที่สร้างมาให้เป็นโครงสร้างหลัก ประชาคมสังคม-วัฒนธรรมอาเซียนเป็นเสาหลักที่ผู้คนในสังคมไทยให้ความสำคัญน้อยที่สุด ทั้ง ๆ ที่เป็นเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกับชีวิตจิตใจ ความรู้สึก นึกคิด วิถีชีวิต การไปมาหาสู่ การเปลี่ยนความคิดให้มีจุดร่วมเดียวกันทั้งในด้านสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งต้องอาศัยการสร้างความเป็นกลุ่มชนที่มีวิสัยทัศน์เป็นอันหนึ่งอันเดียว และมีความเป็นอัตลักษณ์ที่สามารถผสมผสานความหลากหลายให้กลายเป็นหนึ่งอย่างค่อยเป็นค่อยไป ดังนั้นจึงไม่อาจเร่งรัดให้เกิดสัมฤทธิ์ผลได้ภายในระยะเวลาอันสั้น เพราะการพัฒนาคนให้มีจิตสำนึกร่วมและการสร้างอัตลักษณ์อาเซียนไปบนความหลากหลายนั้นจำเป็นต้องอาศัยการก้าวเดินไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อเป็นสภาพแวดล้อมของกันและกันในการสร้างสมาชิกของสังคมอาเซียนให้มีคุณภาพดังเช่นที่วาดหวัง

กลไกสร้างเยาวชนให้เป็นคนของอาเซียน

ประเทศไทยได้รับเกียรติให้เป็นเจ้าภาพจัดการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 15 และการประชุมสุดยอดที่เกี่ยวข้อง ณ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และอำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี ระหว่างวันที่ 23-25 ตุลาคม 2552 การประชุมครั้งนั้น ก่อให้เกิดปฏิญญาชะอำ-หัวหิน ว่าด้วยการเสริมสร้างความร่วมมือด้านการศึกษาเพื่อบรรลุประชาคมอาเซียนที่เอื้ออาทรและแบ่งปัน ที่มีสาระสำคัญของปฏิญญา ได้แก่

1. บทบาทของภาคการศึกษาในเสาการเมืองและความมั่นคง

อาเซียนจะสนับสนุนความเข้าใจและความตระหนักรับรู้เรื่องกฎบัตรอาเซียนให้มากขึ้นโดยผ่านหลักสูตรอาเซียนในโรงเรียน และเผยแพร่กฎบัตรอาเซียนที่แปลเป็นภาษาต่างๆ ของชาติในอาเซียน ให้เน้นในหลักการแห่งประชาธิปไตยให้มากขึ้น เคารพในสิทธิมนุษยชน และค่านิยมในเรื่องแนวทางสันติภาพในหลักสูตรของโรงเรียน สนับสนุนความเข้าใจและความตระหนักรับรู้ในความหลากหลายทางวัฒนธรรม ประเพณีและความเชื่อในภูมิภาค ในหมู่อาจารย์ผ่านการฝึกอบรมโครงการแลกเปลี่ยน และการจัดตั้งข้อมูลพื้นฐานออนไลน์เกี่ยวกับเรื่องนี้ จัดให้มีการประชุมผู้นำโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอในฐานะที่เป็นพื้นฐานสำหรับการแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นภูมิภาคอาเซียนที่หลากหลาย การสร้างศักยภาพและเครือข่าย รวมทั้งยอมรับการดำรงอยู่ของเวทีโรงเรียนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Southeast Asia School Principals' Forum: SEA-SPF)

2. บทบาทของภาคการศึกษาในเสาเศรษฐกิจ

อาเซียนจะพัฒนากรอบทักษะภายในประเทศของแต่ละประเทศสมาชิกเพื่อช่วยสนับสนุนการมุ่งไปสู่การจัดทำการยอมรับทักษะในอาเซียน ด้านการสนับสนุนอาเซียนจะสนับสนุนและขับเคลื่อนความสามารถของนักเรียน นักศึกษาให้ดีขึ้น โดยการพัฒนาบัญชีรายการระดับภูมิภาคของอุปกรณ์สารสนเทศด้านการศึกษาที่ประเทศสมาชิกอาเซียนจัดหาได้ รวมทั้งสนับสนุนการเคลื่อนย้ายแรงงานมีฝีมือในภูมิภาคอาเซียนโดยผ่านกลไกความร่วมมือในระดับภูมิภาคระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน ซึ่งจะต้องดำเนินควบคู่ไปกับความพยายามในการปกป้องและปรับปรุงมาตรฐาน ทางด้านการศึกษาและวิชาชีพ

นอกจากนี้ อาเซียนจะพัฒนามาตรฐานด้านอาชีพบนพื้นฐานของความสามารถในภูมิภาคอาเซียน โดยมุ่งไปที่การสนับสนุนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อให้สามารถแข่งขันได้ทั้งระดับภูมิภาคและระดับโลก และเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของภาคอุตสาหกรรมโดยประสานกับกระบวนการประกอบการประชุมรัฐมนตรีอาเซียนด้านแรงงาน

3. บทบาทของภาคการศึกษาในเสาสังคมและวัฒนธรรม

- พัฒนาเนื้อหาสาระร่วมในเรื่องอาเซียนสำหรับโรงเรียนเพื่อใช้อ้างอิงสำหรับการฝึกอบรมและการสอนของครูอาจารย์
- เสนอให้มีหลักสูตรปริญญาศิลปวัฒนธรรมอาเซียนในมหาวิทยาลัย
- เสนอให้มีภาษาประจำชาติอาเซียนให้เป็นภาษาต่างประเทศวิชาเลือกในโรงเรียน

- สนับสนุนโครงการระดับภูมิภาคที่มุ่งเน้นการส่งเสริมตระหนักรู้เกี่ยวกับอาเซียนให้แก่เยาวชน และอาเซียนจะรับรองการมีอยู่ของโครงการอื่น ๆ นอกเหนือจากนี้ เช่น การทัศนศึกษาโรงเรียนอาเซียน โครงการแลกเปลี่ยนนักเรียนนักศึกษาอาเซียน การประชุมเยาวชนอาเซียนด้านวัฒนธรรม การประชุมสุดยอดเยาวชนนักศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยอาเซียน การประชุมเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน และการประกวดสุนทรพจน์ระดับเยาวชน
- สนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีพในประเทศสมาชิกอาเซียนโดยการสนับสนุนการศึกษาสำหรับทุกคน
- จัดให้มีการประชุมวิจัยทางด้านการศึกษาอาเซียนเพื่อส่งเสริมความร่วมมือทางการวิจัยและพัฒนาในภูมิภาคให้เป็นเวทีสำหรับนักวิจัยจากประเทศสมาชิกเพื่อแลกเปลี่ยนมุมมองในประเด็นและเรื่องที่เกี่ยวข้องของภูมิภาค
- สนับสนุนความเข้าใจและการตระหนักรู้ในประเด็นและเรื่องราวต่าง ๆ เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในภูมิภาคอาเซียนโดยการบูรณาการให้อยู่ในหลักสูตรในโรงเรียน และการมอบรางวัลโรงเรียนสีเขียวอาเซียน
- เฉลิมฉลองวันอาเซียน (วันที่ 8 สิงหาคม) ในโรงเรียนโดยเฉพาะในเดือนสิงหาคม ผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การร้องเพลงชาติอาเซียน การจัดการแข่งขันเรื่องประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมอาเซียน การจัดแสดงเครื่องหมายและสัญลักษณ์อื่น ๆ ของอาเซียน การจัดค่ายเยาวชนอาเซียน เทศกาลเยาวชนอาเซียน และวันเด็กอาเซียน

นอกจากนี้ที่ประชุมยังได้เห็นชอบที่จะเสนอให้รัฐสมาชิกอาเซียนแบ่งปันทรัพยากรแก่กัน และพิจารณาการจัดตั้งกองทุนพัฒนาด้านการศึกษาของภูมิภาค เพื่อให้มั่นใจว่าจะได้รับการสนับสนุนทางการเงินอย่างเพียงพอในการปฏิบัติการต่าง ๆ ได้ตามที่ได้รับข้อเสนอแนะ

ทั้งหมดนี้คือความมุ่งมั่นและข้อผูกพันของประเทศสมาชิกอาเซียน ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านการศึกษาเพื่อให้เกิดประชาคมอาเซียนที่มีพลวัต เป็นประชาคมที่มีความเชื่อมโยงกันเป็นประชาคมของประชาชนอาเซียน และเพื่อประชาชนอาเซียนอย่างแท้จริง

พิมพ์เขียวพร้อมแล้ว การสร้างอนาคตกำลังดำเนินไปให้เข้าใกล้ภาพฝันที่สุด กระทรวงศึกษาธิการของไทยกำลังเริ่มพัฒนาศักยภาพของนักเรียน มาตรฐาน เตรียมความพร้อมเปิดเสรี ด้วยการจัดตั้งโรงเรียนมัธยมซึ่งอยู่ตะเข็บชายแดนจำนวน 54 โรงเรียน และจัดตั้งศูนย์อาเซียนศึกษาเพื่อให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับอาเซียนในโรงเรียนที่มีความพร้อม ขณะเดียวกันก็เริ่มสร้างความตระหนักให้กับชุมชนอย่างค่อยเป็นค่อยไป

นอกจากนโยบายการดำเนินงานตามปฏิญญาอาเซียนด้านการศึกษาดังที่กล่าวมาแล้ว การสร้างทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เป็นเรื่องที่มีความสำคัญมากต่อการเข้าร่วมเป็นพลเมืองอาเซียน ทั้งทักษะการสื่อสาร (**Connect**) ผ่านภาษาที่ต้องสร้างให้เข้มแข็งทั้งภาษาแม่ ภาษาของอาเซียน รวมถึงภาษากลางคือภาษาอังกฤษ และภาษา IT ทักษะการคิดสร้างสรรค์ (**Create**) คิดแก้ปัญหา คิดวิเคราะห์ เพื่อสร้างคนที่มีคุณภาพ และ ทักษะความร่วมมือ (**Collaborate**) ทั้งร่วมคิด ร่วมทำ รวมตัวกันเรียนรู้ และร่วมกันทำงาน ที่เยาวชนไทยยังต้องเดินทางอีกไกลกว่าจะไปถึงฝัน

ขอบคุณบทความจาก: วารสารสื่อพลังปีที่ 21 ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม 2556